

PM 2004 RVIII (Dnr 303-2813/2004)

Förslag till Regionala miljömål för Stockholms län 2004

Remiss från Länsstyrelsen i Stockholms län

Remisstid 12 november 2004

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Som svar på remissen översänds denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Viviann Gunnarsson anför följande.

Bakgrund

Länsstyrelsen i Stockholms län har remitterat "Förslag till Regionala miljömål för Stockholms län 2004" till Stockholms stad för yttrande senast den 12 november 2004.

Länsstyrelsen i Stockholms län har gjort en översyn av de regionala miljömålen i Miljövårdsprogram 2000. Det utsända remissmaterialet består av dels förslag till reviderade regionala miljömål, dels förslag till uppföljningsmått. Förslaget följer strukturen för de nationella miljökvalitetsmålen.

Översynen av de regionala miljömålen, det regionala uppföljningssystemet samt de åtgärder som beskrivs i Regionalt miljöhandlingsprogram 2004 är tillsammans en vidareutveckling av Miljövårdsprogram 2000.

Remissmaterialet finns att tillgå på: Länsstyrelsens hemsida: www.ab.lst.se

Remisser

Ärendet har för synpunkter remitterats till miljö- och hälsoskyddsnämnden, gatu- och fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, Stockholms Hamn AB, stadsledningskontoret och Stockholm Vatten AB.

Mina synpunkter

Förslaget till Regionala miljömål för Stockholms län 2004 följer strukturen för de nationella miljökvalitetsmålen. Det utsända remissmaterialet består av dels förslag till reviderade regionala miljömål, dels förslag till uppföljningsmått.

I Stockholms stad arbetar vi aktivt för att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Vi har bl.a. tagit fram ett väl genomarbetat miljöprogram och ett handlingsprogram mot växthusgaser med en mångfald av lokala åtgärder som bygger på såväl de nationella som de regionala miljömålen. Idag har staden som ett av fem övergripande inriktningsmål att staden ska bli ekologiskt hållbar. Uppföljningen av detta mål ska förtydligas i det integrerade ledningssystemet. Detta medför att det lokala miljömålsarbetet i Stockholm kommer att få än större genomslag.

Jag tycker att de regionala miljömålen i huvudsak är väl anpassade till de nationella miljömålen. Positivt är också arbetet med att ta fram uppföljningsmått för målen. Om målen i remissförslaget är relevanta och realistiska är svårt att bedöma då det saknas en

analys av de inblandade aktörernas (kommunerna, landstinget, länsstyrelsen och andra) miljöpåverkan och rådigheten över vilka åtgärder som kan komma i fråga.

Länsstyrelsen borde på ett tydligare sett förklara och ange sin roll och rådighet för att uppnå de uppställda målen. Det är viktigt att länsstyrelsens roll som regional samordnare lyfts fram och visar på en mångfald av samverkansformer för aktörer i regionen. Genom att stärka länsstyrelsens roll som aktiv samordnare i regionen kommer våra gemensamma miljömål och åtgärder att haka i varandra och komplettera varandra på ett bättre sätt än idag. Därmed blir målen och åtgärderna effektivare ur såväl kostnads- som ur miljösynpunkt. Om detta klaras ut kan vi uppnå de av riksdagen uppsatta miljömålen såväl regionalt som lokalt men då krävs det även att vi vidtar kraftfulla åtgärder för att uppnå målen.

För mer detaljerade synpunkter hänvisar jag i första hand till miljöförvaltningens och Stockholm Vattens yttrande som finns i promemorian.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

Som svar på remissen översänds denna promemoria.

Stockholm den 7 oktober 2004

VIVIANN GUNNARSSON

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Sten Nordin* (båda m) och *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. som svar på remissen översända promemorian.
2. därutöver anförda följande:

Miljömål måste sättas realistiskt och gälla ett tillräckligt stort område så att det är möjligt att överskrida dem lokalt när andra samhällsintressen får anses väga tyngre. De mål som föreslås av länsstyrelsen är svåra att ta ställning till eftersom varken konsekvensbeskrivning eller kostnader för att uppnå målen är tydligt angivna.

Det är värt att betona att det senaste årens framsteg på miljöområdet främst varit ett resultat av teknisk utveckling. Genom omfattande utveckling av fordon och bränslen har utsläppen, med undantag för koldioxid, från trafiken avsevärt minskat de senaste decennierna. Ökningen av den tunga godstrafiken har medfört en viss ökning av koldioxiden i Stockholm, men genom den tekniska utvecklingen kommer miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid med all sannolikhet att klaras till år 2010, helt i enlighet med EU:s direktiv.

Miljö kvalitetsnormen för partiklar överskrider på flera gator och vägar i Stockholm. Det finns en mängd åtgärder som kan användas för att minska partikelhalterna. I andra storstäder med liknande klimat har man med framgång lyckats med att minska halterna genom förbättrad städning och tvättning av gatorna. Det har också gett goda resultat att ersätta natursand med tvättad stenkross vid sandning.

Trafikfrågorna bör också i större utsträckning än idag vägas in vid planeringen av staden. Det finns ett stort intresse av att bo centralt i Stockholm vilket bör mötas med att fler höga bostadshus byggs på lämpliga lägen i staden. Människor bosatta centralt med god tillgång till kollektivtrafik är ofta mindre beroende av att använda bilen.

Vidare är det angeläget att avlasta stadens mest belastade områden genom att Österleden och Förbifart Stockholm byggs.

Slutligen är den huvudlösa kärnkraftsavvecklingen ett stort hot mot att Sverige på allvar ska lyckas med att minska utsläppen av växthusgaser. Tidigare exporterade Sverige ren el från vattenkraft och kärnkraft, men idag är det istället vi som importerar el från smutsiga kolkraftverk. Kärnkraftavvecklingen måste stoppas och istället borde vi stimulera utveckling och produktion av ny och modern kärnkraft. Parallellt med detta ska självklart utveckling och användning av förnyelsebara energikällor fortsätta.

ÄRENDET

Länsstyrelsen i Stockholms län har remitterat "Förslag till Regionala miljömål för Stockholms län 2004" till Stockholms stad för yttrande senast den 12 november 2004.

Länsstyrelsen i Stockholms län har gjort en översyn av de regionala miljömålen i Miljövårdsprogram 2000. Det utsända remissmaterialet består av dels förslag till reviderade regionala miljömål, dels förslag till uppföljningsmått. Förslaget följer strukturen för de nationella miljö kvalitetsmålen.

Översynen av de regionala miljömålen, det regionala uppföljningssystemet samt de åtgärder som beskrivs i Regionalt miljöhandlingsprogram 2004 är tillsammans en vidareutveckling av Miljövårdsprogram 2000.

Remissmaterialet finns att tillgå på: Länsstyrelsens hemsida: www.ab.lst.se

REMISSER

Ärendet har för synpunkter remitterats till miljö- och hälsoskyddsnämnden, gatu- och fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, Stockholms Hamn AB, stadsledningskontoret och Stockholm Vatten AB. Stockholms Hamn AB har ej inkommit med yttrande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade den 21 september 2004 enligt förvaltningens förslag att som svar på remissen till kommunstyrelsen överlämna och återropa detta tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av ledamoten *Magnus Hellström* (m) samt tjänstgörande ersättarna *Lena Bring* (m), *Torbjörn Erbe* (m) och *Gustav Åkerblom* (fp) med hänvisning till sitt yrkande, *bilaga*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten *Rolf Brattström* (v) och ordföranden *Viviann Gunnarsson* (mp), *bilaga*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande den 6 september 2004 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens synpunkter

Med den tid för översyn som stått till buds kan förvaltningen konstatera att Länsstyrelsen i många stycken gjort ett digert arbete med den regionala anpassningen av de nationella miljömålen. Positivt är också arbetet med att ta fram uppföljningsmått för målen.

Om målen i remissförslaget är relevanta och realistiska är svårt att bedöma då det saknas en analys av de inblandade aktörernas (kommunerna, landstinget, länsstyrelsen och andra) miljöpåverkan och rådighet samt vilka åtgärder som kan komma i fråga.

En viktig invändning är också att länsstyrelsen på ett tydligare sett borde förklara och ange sin roll och rådighet för att uppnå de uppställda målen.

Miljöförvaltningen saknar också en analys över vilka mellankommunala projekt som bör prioriteras för att de regionala målen ska kunna uppnås. Måldokumentet borde på ett tydligare sätt peka på insatser som syftar till att berörda aktörer samverkar med varandra och med andra. Med en sådan analys skulle nyttan av och intresset för det regionala miljömålsarbetet öka bland länets kommuner.

För att nå många av målen krävs medverkan och åtgärder av andra aktörer än kommunerna, landstinget och länsstyrelsen. Det framgår inte av remissförslaget hur sådana åtgärder ska implementeras.

Miljöförvaltningen har goda erfarenheter av den process med vilken stadens senaste miljöprogram togs fram. Miljöprogrammet tar sin utgångspunkt direkt i de nationella målen och har inte vägt in den regionala målnivån. De nationella målen har, efter en analys av vilka miljöaspekter som är mest betydelsefulla, brutits ner på en operativ lokal nivå. Ett av de viktigaste kriterierna i denna process var att staden skulle ha rådighet över de åtgärder som behöver vidtas för att Stockholm ska bidra med sin del för att uppfylla de nationella målen. Förvaltningen deltar gärna, med denna erfarenhet, i en dialog med länsstyrelsen för att utveckla den operativa sidan i det regionala miljömåls- och uppföljningsarbetet.

Förvaltningen har samtidigt med denna remiss även behandlat "Regionalt miljöhandlingsprogram 2004 för Stockholms län" med förslag till åtgärder inom områdena vatten och avlopp samt resor och transporter, från Länsstyrelsen, KSL och RTK i Stockholm län. Där lämnas detaljerade synpunkter på föreslagna åtgärder.

Förvaltningen vill också hänvisa till ett nyligen avlämnat remissvar på Miljömålsrådets rapport "Miljömålen – allas vårt ansvar" som i många stycken tangerar länsstyrelsens remiss.

Gatu- och fastighetsnämnden beslutade den 12 oktober 2004 enligt det av ordföranden Roger Mogert m fl (s), ledamoten Per Bolund (mp) och tjänstgörande ersättaren Kajsa Stenfelt (v) gemensamt framställda yrkandet d v s att utan eget ställningstagande överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden *Sten Nordin* (m), ledamöterna *Anna Wersäll* (m) och *Ulf Fridebäck* (fp) samt tjänstgörande ersättarna *Helena Bonnier* (m), *Jan Tigerström* (m) och *Björn Nyström* (kd) enligt kontorets förslag.

Gatu- och fastighetskontorets tjänsteutlåtande den 29 september 2004 har i huvudsak följande synpunkter.

SAMMANFATTNING

Länsstyrelsen i Stockholms län har utarbetat förslag till reviderade regionala Miljömål och förslag till uppföljningsmått. Förslaget följer strukturen för de 15 nationella miljökvalitetsmålen.

Avsikten är att de regionala målen – totalt 71 stycken inklusive de fem som redan fastställts av Skogsvårdsstyrelsen - ska beskriva vad som erfordras för en långsiktigt hållbar miljö i länet, med en hög men realistisk ambitionsnivå utifrån regionens förutsättningar. Miljömålen får sedan vägas samman med övriga mål för samhällsutvecklingen.

Remissinstanserna ombeds bl a bedöma realismen i föreslagna regionala miljömål.

Gatu- och fastighetskontoret som länge bedrivit ett målinriktat och strukturerat miljöarbete ser positivt på att miljömål sätts höga och samtidigt realistiska.

Vi finner dock att åtminstone vissa av de av länsstyrelsen nu föreslagna målen bör ges en lämpligare utformning och även hamna på en mer realistisk och genomförbar nivå där en avvägning redan från början skett mot vad som är möjligt med hänsyn till andra, för människor viktiga kvaliteter i tillvaron. Det gäller bl a delmål om frisk luft.

Vi vill också erinra om att statsmakterna till största delen själva har rådigheten över olika genomförandeinstrument och finansieringsförutsättningar. Eftersom vi inte har närmare kännedom om vilka ännu inte tillgängliga genomförandeinstrument för miljöpolitiken som staten framöver kan komma att tillhandahålla, ställer det sig svårt att försöka bedöma eller snarare gissa vilken realism som länsstyrelsens miljömålsförslag har. Vi anser att skärpta statliga miljömål måste, om de ska vara meningsfulla, införas hand i hand med avpassade statliga genomförandeinstrument och finansieringsförutsättningar.

Länsstyrelsen menar att det nu föreslagna regionala klimatmålet, som motsvarar det nationella delmålet, är ambitiöst och kräver stora insatser för att nås. Mot bakgrund av gatu- och fastighetsnämndens nyligen fattade beslut om stadens klimatansträngningar framstår dock länets klimatmål som alltför försiktigt. Frågan är i så fall också om inte även det nationella klimatmålet bör ses över.

Vi förordade redan vid granskningen av klimatkommitténs slutbetänkande SOU 2000:23 att regeringen vidtar erforderliga åtgärder för att bl a avskaffa begränsningen till högst 5 % för etanolinblandning i bensin så att förutsättningarna för fler miljöbilar ökar.

De statliga incitamenten och andra åtgärder har inte varit tillräckligt effektiva ens för att de nuvarande nationella målen avseende bl a klimatpåverkan ska kunna nås. Om klimatmålen nu ska göras ännu mer ambitiösa, synes det naturligt att revidera hela styrmedels- och finansieringsbilden för miljöpolitiken både på lokal, regional och nationell nivå. Dessa styrmedel – lagstiftning, skatter, bidrag mm - måste dessutom vara utformade på lämpligt sätt, exempelvis så att de inte blir kontraproduktiva eller strider mot andra samhällsmål.

Vi skulle gärna se att miljöfrågorna och miljöarbetet i stort integreras mer i alla politikområden. Det bör exempelvis tydliggöras, inte bara hur olika miljöparametrar utvecklas, utan även vilka samhällsekonomiska fördelar som skapas med höga miljökrav. Det bör visas vilken teknikutveckling det driver på och vilken betydelse det kan få för företagens konkurrenskraft, nyföretagande, sysselsättnings effekter osv. Både lokalt, regionalt och nationellt.

GATU- OCH FASTIGHETSKONTORETS SYNPUNKTER

Kommunfullmäktige godkände 2003-02-17 förslag till miljöprogram för Stockholm 2002 – 2006 (utl 2003:15). Programmet innehåller totalt 43 delmål samlade under de sex huvudmålen Miljöeffektiva transporter, Säkra varor, Hållbar energianvändning, Ekologisk planering och skötsel, Miljöeffektiv avfallshantering och Sund inomhusmiljö.

Miljöprogrammet bör enligt beslutet utgöra en viktig utgångspunkt då verksamheterna formulerar sina miljöåtaganden. De nämnder och styrelser som berörs av Miljöprogrammets mål bör efter ett antagande av programmet redovisa miljöåtaganden baserade på Miljöprogrammets mål samt genomförda åtaganden i flerårsprogram, verksamhetsplan och verksamhetsberättelse.

Kommunfullmäktige godkände 2003-04-28 förslag till handlingsprogram mot växthusgaser (utl 2003:38). Enligt programmet är målet att minska utsläppen till 4,0 ton koldioxid per kommuninvånare år 2005.

På liknande sätt som för miljöprogrammet fick stadens nämnder i uppdrag att arbeta in stadens klimatmål i sin egen verksamhetsplanering och uppföljning.

Kommunfullmäktige har härefter i beslutet i juni 2003 om stadens budget för 2004 och inriktning för 2005 och 2006 angett bl a att ett av kommunfullmäktiges övergripande inriktningsmål är att göra Stockholm till en ekologiskt hållbar storstad.

Fullmäktiges prioriterade inriktningar härvidlag är följande.

- Stadens mark- och vattenområden skall användas så att natur- och rekreationsvärden långsiktigt tryggas genom minimering och rening av utsläpp samt sanering av förorenade områden.
- Miljöarbetet skall stärkas på lokal och central nivå genom att miljöprogrammets sex mål är vägledande vid alla beslut i nämnder och bolagsstyrelser.

I budgeten anges vidare bl a att stadens miljöarbete ska kopplas till regionala och nationella miljömål.

De regionala miljömålen status mm

De nu remitterade förslagen till regionala miljömål – totalt 71 stycken inklusive de fem som redan fastställts av Skogsvårdsstyrelsen - avser som nämnts beskriva vad som erfordras för en långsiktigt hållbar miljö i länet, med en hög men realistisk ambitionsnivå utifrån regionens förutsättningar. Miljömålen får sedan enligt länsstyrelsen vägas samman med övriga mål för samhällsutvecklingen.

Gatu- och fastighetskontoret som länge bedrivit ett målinriktat och strukturerat miljöarbete ser positivt på att miljömål sätts höga och samtidigt realistiska.

Med förutsättningen att de nu föreslagna regionala miljömålen endast får en formell status som just mål, dvs inte bindande normer, skulle i och för sig kunna anses att det inte har så stor betydelse hur målen utformas eller på vilken nivå de läggs. Regeringen har emellertid för avsikt att successivt konkretisera fler miljö kvalitetsmål i form av bindande miljö kvalitetsnormer. Det har också visat sig vara omöjligt eller i vart fall utomordentligt svårt att förena redan miljö kvalitetsnormerna för kvävedioxid och partiklar med utbyggnadsbehoven i stockholmregionen, och dessa normer synes t o m ha en kontraproduktiv karaktär. Vi bedömer det därför vara avgörande att åtminstone vissa av de nu föreslagna målen ges en lämpligare utformning och även hamnar på en mer realistisk och genomförbar nivå där en avvägning redan från början skett mot vad som är möjligt med hänsyn till andra, för människor viktiga kvaliteter i tillvaron.

För att vi ska få ett fungerande och i alla avseenden uthålligt samhälle kan ju inte bara miljökrav tillgodoses.

Även om inte alla miljömål sedermera förvandlas till bindande normer bäddar alltför realistiska målformuleringar för kommande avvägningskonflikter. Det känns sålunda alltmer angeläget att dessa avvägningsfrågor förs in i ett tidigare skede så att miljöfrågorna integreras och bedöms bland samhällets andra intressen.

I sammanhanget kan nämnas att regeringen i april 2004 presenterade sin strategi för hållbar utveckling. Regeringen framhåller att hållbar utveckling handlar om att säkra grunden för vår tillväxt och vår välfärd; en god miljö, en bättre folkhälsa och långsiktigt goda villkor för företagen och människor.

Arbetet med miljömål både nationellt och regionalt-lokalt kännetecknas dessvärre av ett sektoriserat synsätt, där miljömålen/normerna lever ett tämligen självständigt liv utan hänsyn till andra samhällsmål.

Vi skulle gärna se att miljöfrågorna och miljöarbetet i stort integreras mer i alla politikområden. Det bör exempelvis tydliggöras, inte bara hur olika miljöparametrar utvecklas, utan även vilka samhällsekonomiska fördelar som skapas med höga miljökrav. Det bör visas vilken teknikutveckling det driver på och vilken betydelse det kan få för företagens konkurrenskraft, nyföretagande, sysselsättningseffekter osv. Både lokalt, regionalt och nationellt.

De regionala miljömålen nivåer mm

Den nu aktuella remissen avser ett stort antal preciseringar av de nationella miljömålen på regional nivå. Samtidigt har ett regionalt miljöhandlingsprogram utarbetats som koncentrerats på två områden: Vatten och avlopp och Resor och transporter. Som framhålls i programmet innehåller detta tänkbara åtgärder inom respektive område som någon eller några av länets aktörer har rådighet över och som ska kunna genomföras med tillgängliga resurser under den närmaste femårsperioden. Miljöhandlingsprogrammet är därför inte heltäckande och syftar inte till att lösa alla problem inom de två områdena.

Remissinstanserna ombeds nu bl a bedöma realismen i föreslagna regionala miljömål.

Det är positivt att stadens synpunkter efterfrågas. Gatu- och fastighetskontoret vill dock erinra om att statsmakterna till största delen själva har rådigheten över olika genomförandeinstrument och finansieringsförutsättningar. Eftersom vi inte har närmare kännedom om vilka ännu inte tillgängliga genomförandeinstrument för miljöpolitiken som staten framöver kan komma att tillhandahålla, ställer det sig svårt att försöka bedöma eller snarare gissa vilken realism som länsstyrelsens miljömålsförslag har. Vi anser att skärpta statliga miljömål måste, om de ska vara meningsfulla, införas hand i hand med avpassade statliga genomförandeinstrument och finansieringsförutsättningar. Dessa styrmedel – lagstiftning, skatter, bidrag mm - måste dessutom vara utformade på lämpligt sätt, exempelvis så att de inte blir kontraproduktiva eller strider mot andra samhällsmål.

Studerar man miljöarbetet och effekter på miljön i ett längre perspektiv kan konstateras att sedan ett modernt miljöarbete inleddes på 1970-talet har stora framgångar nåtts när det gäller utsläpp av luftföroreningar och ett renare vatten. Stockholm stad har genom en framsynt satsning

på bl a fjärrvärme och kollektivtrafik de lägsta utsläppen av förorenande ämnen per capita i landet. För att nämna ett annat exempel var år 1975 innehållet av kvicksilver i avloppsslam vid Henriksdals reningsverk 9 mg/kg torrsubstans. År 2000 hade en minskning skett till 1,3 mg/kg.

Tidigare miljövardserfarenheter säger att det ofta är kostnadseffektivt att genomföra åtgärder i ett inledande skede av ett åtgärdsprogram, men att marginalkostnaden sedan stiger kraftigt för att genomföra ytterligare insatser. Dessa svårigheter belyses egentligen inte alls i länsstyrelsens remissmaterial.

Många gånger saknas dessutom reella styrmedel på det lokala planet eftersom problemet i många fall härrör från källor i andra regioner eller länder. Många tänkbara åtgärder ligger också utanför stadens rådighet.

Som ett exempel på svårigheterna att uppfylla vissa miljömål och att rådigheten över många tänkbara insatser inte ligger hos staden utan på statsmakterna kan pekas på den högaktuella kvävedioxid- och partikelproblematiken. Vissa miljömål har som bekant konkretiserats i form av rättsligt bindande miljökvalitetsnormer. Sådana har utfärdats av statsmakterna för bl a kvävedioxid och partiklar. Och fler planeras. I Länsstyrelsens förslag till åtgärdsprogram för att klara miljökvalitetsnormerna för partiklar (2004-01-19) och kvävedioxid (2003-06-02), som träder i kraft 2005 respektive 2006, föreslås en rad åtgärder som syftar till att förbättra luftkvaliteten. Många av dessa åtgärder ligger antingen utanför den kommunala kompetensen eller saknar kommunal finansiering. Och även med kraftfulla åtgärder är det mycket svårt eller omöjligt att uppfylla normkraven. Regeringsbeslut saknas alltså om länsstyrelsens förslag till åtgärdsprogram.

Vi har i tidigare sammanhang framhållit att mål och miljökvalitetsnormer för att bemästra miljöproblem av nationell eller global karaktär skulle kunna utformas t ex så att de gäller som ett genomsnitt inom ett större område, en hel region eller hela landet. Dessa genomsnitt ska få överskridas lokalt.

Vi har tidigare även ställt frågan om det är ändamålsenligt med mål/normer av den "brutto"-karaktär för totala utsläpp som nu allmänt används. Det förefaller ju som om både mål för totala utsläpp och de bindande miljökvalitetsnormerna antingen stryper tillväxtmöjligheterna eller tvingar fram en mer utglesad och mindre miljövänlig bebyggelse. Sådana mål/normer framstår som både orättvisa och kontraproduktiva. Dvs man tror sig verka för en bättre miljö medan resultatet i själva verket blir det motsatta.

Som framgår av klimatpropositionen 2001/02:55 har regeringen uttryckt det nationella klimatmålet som utsläpp per person och år. I propositionen anges att de dåvarande svenska utsläppen av de sex växthusgaserna motsvarar ca 7,9 ton koldioxidekvivalenter per person och år. Det långsiktiga klimatmålet år 2050 sätts i propositionen till högst 4,5 ton koldioxidekvivalenter per person och år, dvs en minskning med närmare hälften av den totala mängden utsläpp. Även i Stockholms växthusgasprogram sätts utsläppsmålet för koldioxid per capita.

Enligt vår mening bör inte bara klimatmål utan även växthusgasnormer och många andra miljömål/normer uttryckas per capita. På så sätt underlättas jämförelse med boende och arbetande i andra regioner och vi kan tydligare se om tillväxten i Stockholmsregionen är till fördel för miljön.

Enligt vad som angavs i miljömålskommittens slutbetänkande (SOU 2000:52) skulle, för att de formulerade målen verkligen ska nås, staten bidra med att bl a skapa ekonomiska incitament och goda förutsättningar i övrigt.

Miljömålsrådet har som nämnts i sin utvärdering nyligen konstaterat att två av de femton nationella miljömålen blir mycket svåra att nå: Levande skogar och Ingen övergödning. Genuint svåra att nå är de två målen Giftfri miljö och Begränsad klimatpåverkan.

Slutsatsen blir att antingen har målen satts för högt eller så är de statliga incitamenten och andra åtgärder inte tillräckligt effektiva. Eller en kombination av båda dessa.

Då de statliga incitamenten och andra åtgärder inte varit tillräckligt effektiva ens för att de nuvarande nationella målen avseende bl a klimatpåverkan ska kunna nås, och klimatmålen enligt följande avsnitt nu bör göras ännu mer ambitiösa, synes naturligt att revidera hela styrmedels- och finansieringsbilden för miljöpolitiken både på lokal, regional och nationell nivå.

Härvid bör som nämnts beaktas vilka samhällsekonomiska fördelar som skapas med höga miljökrav. Betydelsen för teknikutveckling, företagens konkurrenskraft, nyföretagande, sysselsättningseffekter osv.

Efter dessa inledande kommentarer, och trots att vi som nämnts knappast kan förutspå vilka genomförandeincitament för miljöpolitiken som staten framöver kan komma att tillhandahålla, kommer vi i det följande att kommentera några av länsstyrelsens regionala miljömålsförslag - inrutade - som berör gatu- och fastighetsnämndens verksamhet. De tidigare framtagna regionala utsläppsmålen framgår genom att de ej har fet text.

Men vi har inte möjlighet att granska alla miljömålsförslagen som vi åtminstone delvis är berörda av. Det finns andra instanser som bättre bör kunna bedöma många av förslagen.

Länsstyrelsen föreslår nu 108 stycken uppföljningsmått och fler övervägs. Det kan nämnas att det redan finns 91 nyckeltal i stadens eget miljöprogram. Även om relevanta uppföljningsmått självklart är viktiga anser vi det samtidigt vara angeläget att mer kraft läggs på att utveckla ändamålsenliga genomförandeinstrument.

1. Begränsad klimatpåverkan

1. Utsläppen av växthusgaser i Stockholms län ska som ett medelvärde för perioden 2008-2012 vara minst fyra procent lägre än utsläppen år 1990. Delmålet ska uppnås utan kompensation för upptag i kolsänkor eller för flexibla mekanismer.

Målet motsvarar det nationella delmålet.

Stockholms län konstateras ha låga utsläpp per invånare av växthusgaser i förhållande till landet i övrigt, cirka fyra ton koldioxidekvivalenter jämfört med landets cirka åtta ton/invånare. Enligt en beräkning har länets totala klimatutsläpp ökat med 5 % sedan 1990, medan utsläppen per invånare minskat med 7,5 % (från 4 ton koldioxidekvivalenter/invånare år 1990 till 3,7 ton koldioxidekvivalenter/invånare år 2001).

Gatu- och fastighetskontoret ser positivt på att länets utsläpp nu redovisas per capita och även föreslås följas upp per capita. Det är också mycket glädjande att länets redan mycket låga utsläpp visar en sjunkande trend per capita.

Sverige har tagit på sig ett betydligt större reduktionsåtagande än vad som krävs enligt Kyoto-protokollet (1997 års överenskommelse om industriländernas utsläpp av växthusgaser efter förhandlingar under FN:s ramkonvention om klimatförändringar). Sverige som har relativt låga utsläpp per person har rätt att öka sina utsläpp med fyra procent (exklusive skogssänkor). Men enligt det svenska nationella målet blir det i stället en minskning med fyra procent.

Kommunfullmäktige fattade som nämnts i början av 2003 beslut om stadens miljöprogram med sina sex huvudmål. Fullmäktige beslutade även om stadens växthusgasprogram med ett ännu ambitiösare klimatmål år 2005 än det nationella målet. Strax därefter har fullmäktige i beslutet om stadens budget för 2004 och inriktning för 2005 och 2006 angett att miljöprogrammets sex mål är vägledande vid alla beslut i nämnder och bolagsstyrelser och att stadens miljöarbete ska kopplas till regionala och nationella miljömål. Stadens växthusgasprogram och dess högre ambitioner nämns däremot inte. Härigenom har uppstått en oklarhet om växthusgasprogrammet.

Sedan vi redovisat våra insatser för minskade växthusgasutsläpp har som nämnts gatu- och fastighetsnämnden slagit fast att vi ska öka ambitionsnivån vad gäller att minska utsläpp av klimatpåverkande gaser.

Nämnden har nyligen även uttalat att det finns goda skäl för Sverige att göra större minskningar än vad som krävs enligt Kyoto-överenskommelsen. Vidare har nämnden angett att Stockholms stads egna klimatmål går utöver de mål som Sverige antagit.

Länsstyrelsen menar att det nu föreslagna regionala klimatmålet, som alltså motsvarar det nationella delmålet, är ambitiöst och kräver stora insatser för att nås. Mot bakgrund av gatu- och fastighetsnämndens nyligen fattade beslut om stadens klimatansträngningar framstår dock länets klimatmål som alltför försiktigt. Frågan är i så fall också om inte även det nationella klimatmålet bör ses över.

Samtidigt synes som nämnts naturligt att revidera hela styrmedels- och finansieringsbilden för miljöpolitiken både på lokal, regional och nationell nivå.

Vi förordade redan vid granskningen¹ av klimatkommitténs slutbetänkande SOU 2000:23 att regeringen vidtar erforderliga åtgärder för att bl a avskaffa begränsningen till högst 5 % för etanolinblandning i bensin så att förutsättningarna för fler miljöbilar ökar. Etanolinblandning i bensin är ett utmärkt sätt att till obetydlig kostnad minska utsläppen av växthusgaser. Även etanolinblandning i diesel har vid försök visat sig vara en framkomlig väg att minska koldioxidutsläppen. Här hade som vi då konstaterade dessvärre det statliga stödet för den tekniska utveckling som erfordras dragits in.

2. Frisk luft

1. Kvävedioxidhalten 30 µg/m³ som årsmedelvärde och 75 µg/m³ som 98-percentil och timmedelvärde ska vara uppnådda i Stockholms län år 2010.
2. De sammanlagda utsläppen av flyktiga organiska ämnen (VOC) i Stockholms län ska minska med 50 procent från 1997 års nivå till 24 000 ton år 2010.
3. Transportsektorns utsläpp av flyktiga organiska ämnen (VOC) i Stockholms län ska minska med 70 procent från 1997 års nivå till 9 000 ton år 2010.
4. Halten benso(a)pyren i luften ska inte överstiga 0,5 ng/m³ som årsmedelvärde år 2010.
5. Halten av partiklar, PM₁₀, i luften ska inte överstiga:
35 µg/m³ som 90-percentil och dygnsmedelvärde, eller
20 µg/m³ som årsmedelvärde år 2015.
6. Halten av partiklar, PM_{2,5}, i luften ska inte överstiga:
20 µg/m³ som 90-percentil och dygnsmedelvärde, eller
12 µg/m³ som årsmedelvärde år 2015.

Förslagen motsvarar i huvudsak de nationella miljökvalitetsmålen.

Beträffande mål 2.1 om kvävedioxid och 2.5 om partiklar gäller att dessa ämnen även är formulerade som miljökvalitetsnorm och att de halter som är stadgade inte får överskridas. Länsstyrelsen har som nämnts till regeringen överlämnat förslag till åtgärdsprogram för att klara kommande lagkrav men det är i dagsläget osannolikt att det, beträffande PM-10 halten, är möjligt att klara normen till år 2005. Detta även om omfattande åtgärder enligt åtgärdsprogrammet kan komma till genomförande. Förslaget till miljökvalitetsmål för PM-10 innebär en halvering i förhållande till miljökvalitetsnormen vilket bedöms vara ytterligt svårt att klara med hänsyn till bl a klimatologiska förhållanden, vinterdäck och halkbekämpning. Målet för PM-10 liksom det föreslagna mål 2.6. om PM-2,5 bör invänta ytterligare studier av miljömässiga och hälsomässiga konsekvenser av olika åtgärder.

Vi konstaterar att övriga mål som föreslås innebär att stora insatser krävs som syftar till att radikalt minska det totala trafikarbetet i länet. Ett exempel är mål 2.3. ”Transportsektorns utsläpp av flyktiga organiska ämnen (VOC) ska minska med 70 % från 1997 års nivå till 9000 ton år 2010”. Även om ett snabbt införande av miljövänliga fordon har skett under senare delen av 90-talet fram till i dag bedömer vi målet vara genuint svårt att uppnå utan kraftfulla åtgärder som syftar till minskat transportarbete.

Det är dessutom en förvånande omständighet att mål 2.2 ”De samlade utsläppen av flyktiga organiska ämnen (VOC) ska minska med 50 % från 1997 års nivå till 24000 ton år 2010”, innebär att trafikens bidrag ges ett betydligt starkare reduktionsmål än övriga samhällssektorer. I praktiken innebär detta att övriga källor till utsläpp av VOC ges ett betydligt mindre reduktionsmål. Trafikens bidrag ingår nämligen i det samlade utsläppsmålet 24 000 ton.

¹ GFK tjut 2000-05-26

3. Bara naturlig försurning

1. Högst två procent av antalet sjöar och högst fem procent av sträckan rinnande vatten ska år 2010 vara drabbade av försurning som orsakats av människan.
2. Trenden mot ökad försurning av skogsmarken i Stockholms län ska vara bruten i områden som försurats av människan och en återhämtning ska ha påbörjats före år 2010.
3. De sammanlagda utsläppen av kväveoxider i Stockholms län ska minska med 60 procent från 1995 års nivå till 16 000 ton år 2010.
4. Transportsektorns utsläpp av kväveoxider i Stockholms län ska minska med 70 procent från 1995 års nivå till 9 000 ton år 2010.

Det förefaller som om också de mål som gäller att begränsa utsläppen av kväveoxider, mål 3.3 och 3.4, ställer högre krav på transporternas åtgärder än övriga samhällssektorer. Det är synnerligen oklart om försurningshotet i länet motiverar ett sådant kraftigt åtagande. Detta särskilt med hänsyn till att merparten av bidraget utgörs av långdistanstransporterade föroreningar.

4. Giftfri miljö

1. Andelen miljömärkta varor och tjänster av den totala offentliga upphandlingen i länet ska öka med fem procent per år.
2. Mängden miljömässigt riktigt omhändertaget kvicksilver, PCB och andra miljöfarliga ämnen från ombyggnad och rivning har ökat senast år 2010 jämfört med år 2004.
3. Utsläppen av bly, kadmium respektive kvicksilver till vatten i Stockholms län ska minska med 70 procent från 1995 års nivå till år 2010.
4. Slam från länets kommunala avloppsreningsverk ska vara av den kvaliteten att det kan läggas på åkermark.
5. Andelen miljöbränsle som säljs i länet ska senast år 2010 ha ökat med tio procent jämfört med år 2004.
6. All matfisk som fångas i Stockholms län ska senast år 2010 vara tjänlig som människoföda.
7. Länets kommunala vattentäkter ska senast år 2010 vara fria från bekämpningsmedel, organiska miljögifter, läkemedel och hormoner.
8. Samtliga förorenade områden i länet som innebär akuta risker vid direktexponering eller som hotar betydelsefulla vattentäkter eller värdefulla naturområden ska senast år 2010 vara utredda och vid behov åtgärdade.
9. De totala utsläppen av koppar till vatten i Stockholms län ska minska med 35 procent från 1995 års nivå till år 2010.
10. Endast miljövänliga färger och andra produkter används för fritidsbåtvård senast år 2010.

Formuleringen för mål 4.8 innebär enbart att utredningsverksamhet kommer att ske och åtgärder företas vid behov. Det är nu tio år sedan som inventeringsarbetet beträffande förorenade områden inleddes. Det finns någon form av systemfel när ett miljökvalitetsmål som formuleras 2004 fortfarande är inriktat på fortsatt inventering och utredning. Kontoret har tidigare konstaterat att en anmärkningsvärt låg andel av de statliga bidragsmedlen (ca 500 mkr/ år) tilldelas Stockholmsregionen trots att andelen riskobjekt är mycket stor. Vi anser att Länsstyrelsen i förslaget till regionala miljömål bör göra målformuleringen mer åtgärdsinriktad samt föra fram behovet av att ett väsentligt större bidrag från Naturvårdsverkets saneringsfond ska tilldelas Stockholmsregionen.

5. Skyddande ozonskikt

- | |
|---|
| 1. Utsläppen av ozonnedbrytande ämnen ska till största delen ha upphört i Stockholms län år 2010. |
|---|

Målet verkar något orealistiskt.

6. Säker strålmiljö

- | |
|--|
| 1. Antalet årliga fall av hudcancer orsakade av ultraviolett strålning ska inte vara fler år 2020 än år 2000 i Stockholms län. |
|--|

-

7. Ingen övergödning

- | |
|---|
| 1. Utsläppen av fosfor från mänskliga aktiviteter till länets kustvatten ska minska med 15 procent från 1995 års nivå till 90 ton år 2010. |
| 2. Fosforutsläppen från enskilda VA-anläggningar ska minska med 15 procent från 1995 års nivå till 16 ton år 2010. |
| 3. Från länets samtliga avloppsreningsverk, oberoende av storlek, ska utgående fosforhalt i det behandlade avloppsvattnet normalt inte överstiga 0,3 mg/liter. |
| 4. Utsläppen av orenat avloppsvatten genom bräddningar från länets avloppsanläggningar ska från och med år 2010 inte överstiga 1 procent av det samlade avloppsvattenutsläppet. |
| 5. Utsläppen av kväve från mänskliga aktiviteter till länets kustvatten ska minska med 45 procent från 1995 års nivå till 2900 ton år 2010. |
| 6. Utsläppen av ammoniak i länet ska minska med minst 15 procent från 1995 års nivå till år 2010. |

-

8. Levande sjöar och vattendrag

- | |
|--|
| 1. Berörda myndigheter ska senast år 2006 ha identifierat och tagit fram åtgärdsprogram för de mest värdefulla natur- och kulturmiljöer som behöver ett långsiktigt skydd i eller i anslutning till sjöar och vattendrag. Minst hälften av de skyddsvärda miljöerna ska senast år 2010 ha ett långsiktigt skydd. |
| 2. Ett åtgärdsprogram för till Mälaren och kusten mynnande vattendrag ska finnas senast år 2007. Restaurering ska ha påbörjats i minst en fjärdedel av länets värdefulla och skyddsvärda vattendrag senast år 2010. |
| 3. Förslag till regional policy för introduktion av främmande djur och växter samt genetiskt modifierade organismer ska finnas senast år 2006. Alla aktörer som hanterar främmande djur och växter samt genetiskt modifierade organismer ska senast 2008 känna till och följa den regionala policyn. |

Förslagen överensstämmer i stora drag med stadens förslag till mål och åtgärder för stadens vattenområden.

Kontoret deltar i ett förvaltningsövergripande arbete med ett nytt vattenprogram för staden. Programmet består av tre delar. Två delar har rapporterats och den tredje delen "Strategi för Stockholms vattenarbete" är den avslutande delen av revidering av Vattenprogram för Stockholm 2000. Strategin är vägen till hur staden ska nå en god vattenstatus senast år 2015, enligt EG:s ramdirektiv för vatten. Programperioden föreslås därför bli 2004-2015. I strategin fastställs övergripande mål och förhållningssätt samt övergripande åtgärder för stadens vattenområden.

Dessutom innehåller strategin ett åtgärds paket för varje enskilt vattenområde för att nå både de övergripande målen samt de specifika målen för varje sjö och vattendrag.

9. Grundvatten av god kvalitet

1. Grundvattenförande geologiska formationer i Stockholms län av vikt för nuvarande och framtida vattenförsörjning ska senast år 2010 ha ett långsiktigt skydd mot markanvändning och verksamheter som begränsar användningen av vattnet.
2. I skärgården och andra vattenbristområden är uttagen av grundvatten senast år 2010 reglerade så att de inte är större än grundvattnets nybildning.
3. Dricksvatten från grundvattentäkter som ger mer än 10 m³ per dygn i genomsnitt eller betjänar mer än 50 personer per år ska senast år 2010 uppfylla gällande svenska normer för dricksvatten av god kvalitet.
4. Alla kommunala grundvattentäkter ska ha fastställda vattenskyddsområden enligt miljöbalken senast år 2010.

-

10. Hav i balans samt levande kust och skärgård

1. Minst 50 procent av de av Naturvårdsverket utpekade skyddsvärda marina miljöerna i Stockholms län är långsiktigt skyddade år 2010.
2. Värdefulla natur- och kulturvärden i Stockholms läns kust och skärgård är identifierade år 2010 för att kunna bevaras och brukas.
3. Senast år 2010 nyttjas lokala fiskbestånd på ett hållbart sätt.
4. Buller och andra störningar från båtar eller andra farkoster, eller därtill kopplade aktiviteter, orsakar år 2010 inga betydande störningar inom särskilt känsliga och utpekade områden i Stockholms läns skärgård.
5. Båt- och fartygstrafik orsakar år 2010 inga betydande erosionsskador på känsliga stränder och egendom.

-

11. Myllrande våtmarker

1. Länets samtliga våtmarksområden i "Myrskyddsplan för Sverige" har ett långsiktigt skydd senast år 2010.
2. Inga skogsbilvägar byggs över våtmarker med höga natur- eller kulturvärden eller så att dessa våtmarker påverkas negativt på annat sätt.
3. Minst 360 ha våtmarker och småvatten har anlagts eller återställts i länets odlingslandskap fram till år 2010.

Beträffande mål 11.1 kan nämnas att i Myrskyddsplan för Sverige finns inga objekt i Stockholm stad. Vi vill ändå påpeka att planen och inventeringen har några år på nacken och åter bör göras mer tillgänglig för kommunerna.

I regeringens bedömning (prop. 2000/1:130) nämns att våtmarker så långt som möjligt bör skyddas bl a mot dränering och exploatering, vilket är hot som lyfts fram som mycket aktuella i Stockholms län.

För att mål 11.3 ska vara ett stöd för Stockholm stad bör det förtydliga att anläggning och återskapande av våtmarker och småvatten också gäller det tätortsnära landskapet. Följaktligen anser vi att det är tveksamt att använda ett mål som baserar sig enbart på landsbygdsstöd, även om vi inser att det är lättast att följa upp.

12. Levande skogar

Ett förslag till fem regionala delmål har redan remissbehandlats. Dessa fastställdes av Skogs-
vårdsstyrelsen 2003-12-15.

13. Ett rikt odlingslandskap

1. Alla ängs- och betesmarker som fanns med i miljöersättningen år 2002 ska år 2010 fortfarande bevaras och skötas på ett sätt som bevarar deras värden. Arealen hävdad ängsmark ska dessutom ha utökats med cirka 80 hektar och arealen hävdad naturbetesmark med cirka 400 hektar.
2. Mängden småbiotoper i odlingslandskapet ska bevaras i minst dagens omfattning i alla delar av länet.
3. Antalet vårdade kulturbärande landskapselement med anknytning till åkermark ska öka med cirka 70 procent till år 2010 procent jämfört med antalet vårdade landskapselement med miljöersättning år 2001.
4. Lantbrukets ekonomibyggnader med anknytning till aktiv jordbruksbygd ska bevaras i 2004 års omfattning.
5. Åkermark och annan brukningsvärd mark i tätortsnära lägen ska så långt möjligt bevaras och hävdas.
6. Det finns tillräckligt många lantbruksföretag i länet för att förvalta länets ängs- och betesmarker samt de kulturhistoriska värden som finns i odlingslandskapet.
7. År 2005 odlas 20 procent av åkermarken ekologiskt och den ekologiska animalieproduktionen har ökat så att 10 procent av antalet mjölkkor samt slaktdjur av nöt och lamm finns i ekologisk produktion.

Mål 13.5

Inte minst jordbrukens rekreativa och pedagogiska kvaliteter bör tas till vara precis som det nämns i texten; kanske ska ett uppföljningsmått handla om detta: hur många gårdar är öppna för besökare, hur många besök de tätortsnära gårdarna haft eller hur många av jordbruksföretagen som satsar på besökare och turism.

Mål 13.6

Det skulle vara bra - både för jordbrukare och markägande kommuner - om det fanns kanaler för samarbete för att kunna hävda marker i kommunal ägo. Ofta saknas betesdjur och kanske maskinpark för bete/slätter.

14. Storslagen fjällmiljö

Ej aktuellt.

15. God bebyggd miljö

1. Senast år 2010 grundas fysisk planering och samhällsbyggande i Stockholms län på program och strategier för:
 - hur ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur kan åstadkommas så att bilanvändningen kan minska och förutsättningarna för miljöanpassade och resurssnåla transporter förbättras,
 - hur kulturhistoriska och estetiska värden ska tas till vara och utvecklas,
 - hur gröns- och vattenområden i tätorter och tätortsnära områden ska bevaras och utvecklas och andelen hårdgjord yta inte ökas,
 - hur energianvändningen ska effektiviseras, hur förnybara energiresurser ska tas till vara och hur utbyggnad av produktionsanläggningar för fjärrvärme, solenergi, biobränsle och vindkraft ska främjas.

2. Regionala program för kunskapssammanställning med åtgärdsförslag ska utarbetas för de kategorier av kulturmiljöer som är karakteristiska för länet. Kommunernas kulturmiljöprogram är reviderade senast 2010.
3. Alla kommuner i länet har en kommuntäckande bullerkartläggning och bullersaneringsplan senast år 2010.
4. Tystnaden (frånvaron av buller) i Stockholms gröna kilar upprätthålls i minst rådande omfattning.
5. Antalet människor som utsätts för trafikbullerstörningar överstigande de riktvärden som riksdagen ställt sig bakom för buller i bostäder har minskat med 5 procent till år 2010 jämfört med år 1998.
6. Uttag av naturgrus i länet är högst 1,5 miljoner ton år 2010.
7. Andelen återanvänt material utgör minst 15 procent av ballastanvändningen år 2010.
8. Stockholms län har en hållbar ballastförsörjning med strategiskt lokaliserade anläggningar för mellanlagring och hantering.
9. Stockholms län ska ha en hållbar ballastförsörjning med strategiskt placerade sjöterminaler för att säkerställa möjligheterna till materialtransporter med båt år 2010.
10. Mängden deponerat avfall i länet ska minska med minst 50 procent till år 2010 räknat från 1994 års nivå samtidigt som den totala mängden genererat avfall inte ökar.
11. Minst 35 procent av matavfallet från hushåll, restauranger, storkök och butiker i länet återvinns senast år 2010 genom biologisk behandling.
12. Matavfall och därmed jämförligt avfall från livsmedelsindustrier med mera i länet återvinns senast år 2010 genom biologisk behandling.
13. I Stockholms län ska miljöbelastningen från energianvändningen i bostäder och lokaler minska och vara lägre år 2010 än år 1995. Detta ska bland annat ske genom att den totala energianvändningen effektiviseras för att på sikt minska.
14. Radonhalten i alla skolor och förskolor år 2010 lägre än 200 bequerel/m³ luft och radonhalten i alla bostäder år 2020 lägre än 200 bequerel/m³ luft.
15. De enskilda brunnar som har mätts och har otjänligt vatten med avseende på radon har senast år 2010 tjänligt vatten.

Stockholm har redan planer för de tre första punkterna under mål 15.1. Det svåra är att realisera dem vid exploateringsprocess eller vid förvaltning och skötsel.

De regionala miljömålen bör kunna förtydligas med en liknande text som i regeringens bedömning (prop. 2000/1:130). T ex; ”I översiktsplaner och detaljplaner värnas natur- och grönområden i närhet till bebyggelse och med god tillgänglighet så att behovet av lek, rekreation, lokal odling samt ett hälsosamt lokalklimat kan tillgodoses och den biologiska mångfalden bevaras och ökas.”

Målen 15.6-9 om grus och ballast synes ligga i linje med stadens tidigare intentioner uttryckta bl a i kommunstyrelsens yttrande 1994-08-24 om länsstyrelsens förslag till riktlinjer för hushållning med grus- och bergtillgångar i Stockholms län. Dessvärre kan man fortfarande ställa sig frågande till hur dessa hushållningsambitioner i praktiken ska kunna genomföras, dvs om myndigheternas planeringsinstrument och styrmedel är tillräckliga. När vi yttrade oss² om länsorgansens förslag 1998 till masshantering i Stockholms län tryckte vi på betydelsen av regional samverkan och behovet av flera platser för återvinningsverksamhet med tillhörande mellanlager – frågor som fortfarande är aktuella.

Målen 15.13 om miljöbelastningen från energianvändningen i bostäder och lokaler och 15.14 om radonhalten verkar något realistiska.

² GFK tjut 1998-12-17

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 27 september 2004 att som svar på remisserna överlämna och återropa kontorets utlåtande.

Reservation anfördes av vice ordföranden *Lotta Edholm* (fp), *Katariina Gïven* (fp), *Joakim Larsson* (m), *Ingvar Snees* (m) och *Regina Öholm* (m), som hänvisade till Edholms och Larssons yrkande, bilaga.

Särskilt uttalande gjordes av *Cecilia Obermüller* (mp), bilaga.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande den 10 september 2004 har i huvudsak följande lydelse.

Förslagen till regionala miljömål

- Hur rimliga är målen?

Förslagen till regionala miljömål representerar enligt länsstyrelsen enbart den ekologiska dimensionen i en hållbar samhällsutveckling. Det innebär att det finns målkonflikter mellan dessa mål och mål som finns inom andra sektorer. Dessa är bara antydda i remissmaterialet. Hur en avvägning mellan olika mål skall göras återstår att diskutera.

Länsstyrelsen presenterar totalt 66 förslag till regionala delmål. Kontoret anser att det är svårt att ta ställning till hur realistiska målen är eftersom det saknas konsekvensbeskrivningar som visar vad som krävs för att uppnå målen. Det är också oklart vilken rådighet kommuner och myndigheter har för att nå målen.

- Stadsbyggnadsnämnden är främst berörd av målet God bebyggd miljö

Av de 15 delmål för det nationella miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö som presenteras i länsstyrelsens förslag till regionala miljömål, berörs stadsbyggnadsnämnden i första hand av delmål 1:

Senast år 2010 grundas fysisk planering och samhällsbyggande i Stockholms län på program och strategier för:

- hur ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur kan åstadkommas så att bilanvändningen kan minska och förutsättningarna för miljöanpassade och resurssnåla transporter förbättras,
- hur kulturhistoriska och estetiska värden ska tas till vara och utvecklas,
- hur grönska- och vattenområden i tätorter och tätortsnära områden ska bevaras och utvecklas och andelen hårdgjord yta inte ökas,
- hur energianvändningen ska effektiviseras, hur förnybara energiresurser ska tas till vara och hur utbyggnad av produktionsanläggningar för fjärrvärme, solenergi, biobränsle och vindkraft ska främjas.

Vad gäller de tre första punkterna så tillgodoses kravet på program och strategier redan genom stadens översiktsplan, ÖP 99. Beträffande den fjärde punkten så har stadsbyggnadskontoret inlett ett arbete med att utarbeta en kommunal energiplan.

Av betydelse för nämndens arbete är även delmål 5:

Antalet människor som utsätts för trafikbullerstörningar överstigande de riktvärden som riksdagen ställt sig bakom för buller i bostäder har minskat med 5 % till år 2010 jämfört med år 1998.

Delmålet kan bli svårt att uppnå inom kommunen. Det är framför allt de fastställda riktvärdena för buller utomhus som är svåra att klara. För att möjliggöra att nya bostäder kan uppföras i Stockholm har stadsbyggnadskontoret och miljöförvaltningen och Länsstyrelsen i Stockholms län kommit överens om två avstegsfall för utomhusbuller.

Kontoret anser att delmål 9 kan ifrågasättas.

Stockholms län ska ha en hållbar ballastförsörjning med strategiskt placerade sjöterminaler för att säkerställa möjligheterna till material transporter med båt år 2010.

Det är inte konkurrensneutralt utan gynnar redan etablerade företag på bekostnad av möjligheterna att få ökad konkurrens på entreprenörssidan.

Till det nationella miljö kvalitetsmålet "God bebyggd miljö" finns ett delmål om att bevara och utveckla biologisk mångfald. Kontoret saknar här förslag om regionala delmål. Betydelsen av den biologiska mångfalden har ökat genom förslaget om ett 16:e nationellt miljö kvalitetsmål för ett rikt växt- och djurliv. Hur ett regionalt delmål för biologisk mångfald i bebyggd miljö skall formuleras behöver diskuteras. Diskussionen utgår lämpligen från det modellarbete för hur biologisk mångfald kan hanteras i stadsbygd som bedrivits inom stadsbyggnadskontoret och Naturgeografiska institutionen på Stockholms universitet.

- En genomtänkt uppföljning och utvärdering viktig

Kontoret vill trycka på att det är mycket viktigt att ha en uppföljning av nyckeltalstyp som visar om man verkligen åstadkommit det som ett program målsätter.

För delmål 1 inom god bebyggd miljö föreslås följande uppföljningsmått:

- Antal kommuner med program för kommunala transporter eller som har frågorna inarbetade i översiktsplanen.
- Antal kommuner med särskilda program för tillvaratagande av grön- och vattenområden eller som har frågorna inarbetade i översiktsplanen.

Kontoret anser att nyckeltalen bör utformas så att de ger en tydlig information om hur man närmar sig miljömålen. De föreslagna måtten ger endast en fingervisning om färdriktningen men säger inget om kvaliteten i de program som utarbetas.

För delmål 5 inom god bebyggd miljö föreslås följande uppföljningsmått:

- Andel bostadshus där inomhusmiljön ska bulleråtgärdas.

Uppföljningsmättet måste vara felformulerat. Menas antalet bostadshus som åtgärdas varje år eller något annat?

Stockholm Vatten AB:s styrelse beslutade den 7 oktober 2004 att som svar på remissen godkänna och överlämna detta yttrande inklusive bilaga.

Reservation anfördes av vice ordförande *Erik Wassén* (fp) samt ledamöterna *Berthold Gustavsson* och *Håkan Wallensten* (båda m) och *Magnus Höij* (kd) reserverade sig mot beslutet till förmån för sitt eget förslag till beslut, bilaga.

Stockholm Vatten AB:s yttrande med tillhörande bilaga från den 21 september 2004 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm Vattens allmänna synpunkter

Stockholm Vatten välkomnar den systematiska genomgången och uppdateringen av de 15 regionala miljö kvalitetsmålen, kopplingen till de nationella miljömålen samt att uppföljningen av miljömålen konkretiserats. Rapporten är strukturerat uppbyggd med en genomgång av de 15 miljö kvalitetsmålen med tillhörande förslag till förändrade delmål samt förslag till en utvecklad miljö målsuppföljning.

För att de regionala miljömålen nu ska få ett bra genomslag i länet, krävs att länsstyrelsen tillsammans med Kommunförbundet Stockholms län (KSL) startar ett brett koordinerings- och förankringsarbete ute i länets kommuner. De regionala miljömålen behöver nå ut till kommuner-

na så att målen kan återfinnas även i de kommunala miljömålen. Risken är annars att de regionala och lokala miljömålen inte går i takt, skapar osäkerhet eller till och med motverkar varandra.

Stockholm Vatten har i sitt remissvar fokuserat på att kommentera rapportens förslag för de fyra miljökvalitetsmålen *Giftfri miljö*, *Ingen övergödning*, *Levande sjöar och vattendrag* samt *God bebyggd miljö* (se bilaga 1).

ÄRENDET

Stockholm Stad har på remiss från Länsstyrelsen i Stockholms län erhållit *Förslag till regionala miljömål för Stockholms län*. Stockholms stad har remitterat förslaget till regionalt miljöhandlingsprogram till Stockholm Vatten.

För att ge en helhetsbild av de regionala miljömålen finns även de tidigare framtagna regionala utsläppsmålen redovisade. Eftersom dessa mål redan förankrats i länet genom en bred remisshantering under 2001/02 omfattas de inte av den nu aktuella remissen.

Detaljerade synpunkter på miljömålen

Stockholm Vatten har i sitt remissvar fokuserat på att kommentera rapportens förslag för de fyra miljökvalitetsmålen *Giftfri miljö*, *Ingen övergödning*, *Levande sjöar och vattendrag* samt *God bebyggd miljö*.

Miljömål i kursiv stil kommenteras ej i detta remissvar. Dessa mål kommenterades i ett remissvar som Stockholm Vatten gav våren 2002.

Giftfri miljö

Mål 1. Andelen miljömärkta varor och tjänster av den totala offentliga upphandlingen i länet ska öka med fem procent per år.

Målet är relevant, men ligger delvis utanför regionens rådighet då det är beroende av Naturskyddsföreningens och SIS Miljömärknings arbete med att ta fram miljömärkningskriterier för varor och tjänster. Dessutom brukar det ofta påstås att man inte får ställa krav på miljömärkning inom offentlig upphandling. Man kan ställa krav på att en produkt eller tjänst ska uppfylla *kriterierna* för miljömärket, men inte att den ska vara miljömärkt, har det hetat. Om det är så att kravet kan ställas, så är å andra sidan en ökning på fem procent om året för liten. Dessutom är det oklart vad 5 % syftar på, detta måste preciseras. En skärpning av inköpskraven borde kunna ske snabbare än så. Det är även viktigt att precisera vad som avses med miljömärkt och vilka miljömärken som godtas.

För Stockholm Vattens del har detta miljömål stor betydelse då det minskar tillförseln av miljöfarliga ämnen till avloppsnätet. Det är också lättare för oss i vårt arbete med att ställa krav på våra kunders kemikalieanvändning och avloppsvattenkvalitet om vi har sopat rent framför egen dörr. Vi planerar också just nu ett projekt som dels riktar sig till butiker i Stockholmsområdet med information om vikten av att exponera och saluföra miljömärkta kemtekniska produkter och dels till allmänheten som på olika språk kommer att informeras om att handla miljömärkt.

Uppföljningsmätt:

Bifalles

Mål 2. Mängden miljömässigt riktigt omhändertaget kvicksilver, PCB och andra miljöfarliga ämnen från ombyggnad och rivning har ökat senast år 2010 jämfört med år 2004.

Målet kan gälla för utrustning som innehåller kvicksilver och som nämns i texten. Kvicksilver kan även finnas upplagrat i vattenlås och avloppsledningar.

Under 1998-2004 har det pågått ett projekt för att sanera och ta om hand kvicksilverförorenade sediment i vattenlås och avloppsledningar. Ca 50 % av de privata tandvårdsmottagningarna och samtliga av folktandvårdens kliniker inom Stockholm Vattens upptagningsområde har sanerats.

Totalt har 280 kg kvicksilver samlats in i projektet. Det är viktigt att risken för kvicksilverförorenade rörsediment beaktas även i fortsättningen vid rivning eller renovering av byggnader där kvicksilver kan ha hanterats.

Uppföljningsmått:

Bifalles

Mål 3. Utsläppen av bly, kadmium respektive kvicksilver till vatten i Stockholms län ska minska med 70 procent från 1995 års nivå till år 2010.

Kommenteras ej i detta remissvar. Målet kommenterades i ett remissvar som Stockholm Vatten gav våren 2002.

Mål 4. Slam från länets kommunala avloppsreningsverk ska vara av den kvaliteten att det kan läggas på åkermark.

Större delen av slammet i länet är redan idag av denna kvalitet. Däremot begränsar ofta halten kadmium eller koppar att en full fosforgiva kan läggas ut. En lämpligare målformulering är:

- Metallhalterna i slam ska vara så låga att full fosforgiva kan läggas vid användning på åkermark.

För organiska ämnen finns inga gränsvärden men väl riktvärden för vad slammet får innehålla om det ska användas på åkermark. I Naturvårdsverkets föreskrifter finns både gränsvärden för den högsta metallhalt slammet får innehålla för att få användas på åkermark och gränsvärden för den mängd metaller som får tillföras åkermarken i samband med slamspridning.

LRF:s rekommendation till lantbrukarna är att inte ta emot slam på åkermarken. Därför sprids inte mycket slam även om slammen uppfyller alla krav för spridning. Slam från reningsverk som deltar i projekt ReVAQ har undantagits från slamstoppet. Ett mål för regionen bör vara ökad jordbruksanvändning av slam, förslagsvis:

- Minst 30 % av det slam som produceras i länet används på åkermark år 2010.

Uppföljningsmått:

Bör ändras till:

- Halterna av vissa metaller och organiska miljögifter i slam från kommunala avloppsreningsverk i förhållande till fosforhalt.
- Andelen slam som används på åkermark i förhållande till den totala slammängden i länet.

Mål 5. Andelen miljöbränsle som säljs i länet ska senast år 2010 ha ökat med tio procent jämfört med år 2004.

Stockholm Vatten har inte någon möjlighet att göra en samlad bedömning för hela länet men bolagets egen produktion av biogasbaserat fordonsbränsle ökar avsevärt fram till år 2010. Stockholm Vattens biogas övergår successivt från intern användning till produktion av fordonsbränsle. År 2004 kommer ca 1miljon Nm³ av bolagets biogas att användas till fordonsbränsle. År 2010 ökar denna siffra till ca 7miljoner Nm³ (1 Nm³ biogas motsvarar ca 1 liter bensin eller diesel)

Mål 7. Länets kommunala vattentäkter ska senast år 2010 vara fria från bekämpningsmedel, organiska miljögifter, läkemedel och hormoner.

Målet är lovvärt men kommer inte att kunna uppnås till år 2010 som det nu är formulerat. Ett förslag är att ändra formuleringen till att "Halterna av bekämpningsmedel, organiska miljögifter, läkemedel och hormoner i länets kommunala vattentäkter ska uppvisa en nedåtgående trend senast år 2010". Även detta mål ligger delvis utanför regionens rådighet då vattentäkterna här påverkas av tillrinnande vatten från andra uppströms liggande regioner.

Uppföljningsmått:

Bifalles

Stockholm Vattens förslag till formulering av målet:

Mål nr 7. Halterna av bekämpningsmedel, organiska miljögifter, läkemedel och hormoner i länets kommunala vattentäkter ska uppvisa en nedåtgående trend senast år 2010.

Mål 8. Samtliga förorenade områden i länet som innebär akuta risker vid direktexponering eller som hotar betydelsefulla vattentäkter eller värdefulla naturområden ska senast år 2010 vara utredda och vid behov åtgärdade.

Förslaget som i och för sig låter kraftfullt är för omfattande för att kunna greppas på ett verkningsfullt sätt. Det kommer att bli mycket svårt med gränsdragningar, vad är samtliga, hur definieras värdefulla, hur bedömer vi att risken är akut hur kan vi bedöma omfattningen av hotet, skall förorenade bottenar och skeppsvrak m.m räknas in ?

Man bör ju även väga in soptippar, och andra verksamheter som potentiellt genom engångs-utsläpp eller sakta utlakning förorena vatten, även transportleder är potentiella hot.

Målet bör ändras eller brytas ned för att bli relevant. Målet bör även innefatta förorenade områden. Vi rekommenderar därför en bra vägledning till detta mål samt att även begreppet förorenade områden och verksamheter ingår i målformuleringen.

Mål 9. De totala utsläppen av koppar till vatten i Stockholms län ska minska med 35 procent från 1995 års nivå till år 2010.

Kommenteras ej i detta remissvar. Målet kommenterades i ett remissvar som Stockholm Vatten gav våren 2002

Ingen övergödning

Mål 1. Utsläppen av fosfor från mänskliga aktiviteter till länets kustvatten ska minska med 15 procent från 1995 års nivå till 90 ton år 2010.

Kommenteras ej i detta remissvar. Målet kommenterades i ett remissvar som Stockholm Vatten gav våren 2002

Mål 2. Fosforutsläppen från enskilda VA-anläggningar ska minska med 15 procent från 1995 års nivå till 16 ton år 2010.

Kommenteras ej i detta remissvar. Målet kommenterades i ett remissvar som Stockholm Vatten gav våren 2002

Mål 3. Från länets samtliga avloppsreningsverk, oberoende av storlek, ska utgående fosforhalt i det behandlade avloppsvattnet normalt inte överstiga 0,3 mg/liter.

Stockholm Vatten bifaller mål nr 3 samt tillhörande uppföljningsmått

Mål 4. Utsläppen av orenat avloppsvatten genom bräddningar från länets avloppsanläggningar ska från och med år 2010 inte överstiga 1 procent av det samlade avloppsvattenutsläppet.

Målet är relevant och realistiskt men bör omformuleras för att undvika feltolkningar, se nedan.

- **”länets avloppsanläggningar”?** Menas endast bräddningar från reningsverk eller gäller det även bräddningar från ledningsnätet? Målet kan lätt tolkas som att det endast gäller bräddningar från **reningsverken** och alltså inte inkluderar avloppsledningsnätets bräddningar.
- **Utsläpp av orenat avloppsvatten genom bräddning** kan dels förekomma när det kombineras **ledningsnätet** översvämmas vid regn, men dels också när man utför planerade arbeten eller då det uppstår ett haveri på reningsverken eller på ledningsnätet. Dessutom förekommer även bräddning av orenat avloppsvatten som leds förbi **reningsverken**.

Målet bör förtydligas så att det tydligt framgår vilken typ av bräddning som avses.

- **”det samlade avloppsvattenutsläppet”?** Inkluderar det utsläppet både från verk och ledningsnät samt dagvattenutsläppet? Viktigt att detta är klart och tydligt eftersom det i stor utsträckning påverkar möjligheten att uppnå målet. Stockholm Vatten har t.ex. ingen registrering av utsläppta dagvattenmängder.

Målet har ingen betydelse för Stockholm Vattens miljöarbete eftersom målet redan idag uppnås. Stockholm Vatten har genom domslut betydligt högre krav gällande bräddningar. Stockholm Vatten har egna mål som baseras på detta domslut och som innebär att bräddningar p.g.a. nederbörd endast ska uppgå till 0,3 % av det samlade utsläppet från avloppsreningsverken.

Uppföljningsmått

- Bräddade avloppsvattenmängder från avloppsledningsnäten i förhållande till det totala utsläppet av renat avloppsvatten.

- En omformulering krävs för att uppföljningsmåtts ska vara relevant som uppföljning på målet. Kopplingen till målet är oklar eftersom det i målet är omnämnt att bräddningarna endast får utgöra 1% av det samlade (inte renade!) avloppsvattenutsläppet.
- Varför används uttrycket ”det samlade avloppsvattenutsläppet” i målet medan det i uppföljningsmåtts står ”det totala utsläppet av renat avloppsvatten”? Endast en benämning bör användas för att minska feltolkning. För att målet ska vara uppnåbart bör benämningen vara ”de samlade utsläppen från avloppsreningsverken”. Det finns ju även ”samlat dagvattenutsläpp” (avloppsvattenutsläpp), vilket inte registreras och därmed är svårt att följa upp.
- Till skillnad från målet är uppföljningsmåtts dessutom formulerat som att endast uppföljning av bräddningar från avloppsledningsnätet ska genomföras. Bräddning som leds förbi reningsverk då? *Målet* avser ju ”länets avloppsanläggningar”. Uppföljningsmåtts bör omformuleras och förtydligas till att gälla ”länets avloppsledningsnät och avloppsanläggningar” för att täcka in både bräddningen från ledningsnätet och den bräddning från reningsverken som leds förbi hela reningsprocessen. Således ska den förbigång av det biologiska steget som ibland förekommer i reningsverket endast inkluderas i ”det samlade utsläppet från avloppsreningsverken”
- Även i uppföljningsmåtts är det oklart vad som avses med bräddning, gäller det bräddning p.g.a. nederbörd, arbete eller haveri? Bör förtydligas och endast gälla för bräddning p.g.a. nederbörd.

Det nedan föreslagna uppföljningsmåtts används redan i Stockholm Vattens egna miljöarbete. T.ex. vid nyckeltalsjämförelse

Stockholm Vattens förslag till formulering av målet samt uppföljningsmått :

Miljömål nr 4. Utsläppen av orenat avloppsvatten genom bräddningar på grund av nederbörd från länets avloppsledningsnät och avloppsanläggningar ska från och med år 2010 inte överstiga 1 procent av det renade utsläppet från avloppsreningsverken.

Uppföljningsmått

- Bräddade avloppsvattenmängder från avloppsledningsnäten och avloppsanläggningar på grund av nederbörd i förhållande till det renade utsläppet från avloppsreningsverken.

Mål 5. Utsläppen av kväve från mänskliga aktiviteter till länets kustvatten ska minska med 45 procent från 1995 års nivå till 2900 ton år 2010.

Kommenteras ej i detta remissvar. Målet kommenterades i ett remissvar som Stockholm Vatten gav våren 2002

Levande sjöar och vattendrag

Mål 1. Berörda myndigheter ska senast år 2006 ha identifierat och tagit fram åtgärdsprogram för de mest värdefulla natur- och kulturmiljöer som behöver ett långsiktigt skydd i eller i anslutning till sjöar och vattendrag. Minst hälften av de skyddsvärda miljöerna ska senast år 2010 ha ett långsiktigt skydd.

Målet stärker bolagets pågående arbete i Bornsjöområdet.

Mål 2. Ett åtgärdsprogram för till Mälaren och kusten mynnande vattendrag ska finnas senast år 2007. Restaurering ska ha påbörjats i minst en fjärdedel av länets värdefulla och skyddsvärda vattendrag senast år 2010.

Stockholm ligger längst nedströms vid Mälaren. Det största hotet mot Mälarens vattenkvalitet är övergödning, som uppkommer genom intern- och externbelastning. Stockholmsregionen har en liten påverkan på detta förhållande och de Mälarbassänger (definierade vattenområden i Mälaren) som finns i Stockholmsregionen har generellt de lägsta närsalthalterna med undantag av bassängen Ekoln/Skarven (med belastning norrifrån bl.a från Fyrisån). Den Stockholmsnära delen av Mälaren förorenas därför norr- och västerifrån av närsalter. För att förbättra situationen krävs samverkan, påverkan och bidrag till kunskapsupbyggnad.

Den bästa plattformen för detta är Mälarens Vattenvårdsförbund, där de fyra berörda (mälarlänerna) länsstyrelsernas mål- och åtgärdsdokumentet *MÄLARENS VATTEN - MÅL OCH ÅTGÄRDER* är vägledande och anger inriktningen av fortsatt arbete med vattenvårdsfrågor rörande Mälaren.

Att restaurera större sjöar och vattendrag är ofta inte tekniskt möjligt utan här är det åtgärder med diffusa källor som måste prioriteras, det är därför inte realistiskt med ett restaureringsmål – denna del av målet bör således omformuleras.

God bebyggd miljö

Mål 11. Minst 35 procent av matavfallet från hushåll, restauranger, storkök och butiker i länet återvinns senast år 2010 genom biologisk behandling.

Mål 12. Matavfall och därmed jämförligt avfall från livsmedelsindustrier med mera i länet återvinns senast år 2010 genom biologisk behandling.

Stockholm Vatten har valt att göra en samlad kommentar för målen 11 och 12.

Bolaget har utrett möjligheter att vid Henriksdals reningsverk röta matavfall från restauranger, storkök, livsmedelsindustrier och hushåll. Volymmässigt är det teoretiskt möjligt att bygga om befintlig rötningsanläggning så att 100 000 ton matavfall per år skulle kunna behandlas. Begränsningen utgörs dock av stadens möjlighet till insamling och beredning av avfallet. Stockholm Vatten kan bara ta emot utsorterat matavfall i form av en pumpbar slurry. Idag bedöms det att på 10 års sikt kan enbart ca 10-15 000 ton matavfall per år, samlas in med en sådan kvalitet.

I arbetet med remissvaret har förutom föredragande, Peter Hugmark, Bernt Wistrand, Ragnar Lagerkvist, Cajsa Wahlberg, Eva Wilmin, Marta Tendaj samt Lars Lindblom medverkat.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande den 15 september 2004 har i huvudsak följande synpunkter:

Stadsledningskontorets synpunkter

Stadsledningskontoret har haft underhandskontakter med tjänstemän på övriga remissinstanser och därvid kommit fram till att synpunkterna nedan i stort sett är samstämmiga med övriga förvaltnings synpunkter. Övriga förvaltningar har dessutom vissa påpekanden om tekniska detaljer i förslagen.

Regionala miljömålen

Stadsledningskontoret konstaterar att de regionala miljömålen tagit sin utgångspunkt i de nationella miljö kvalitetsmålen. Stadens miljöprogram som är antaget av kommunfullmäktige har även det sin utgångspunkt i de nationella miljö kvalitetsmålen. Med beaktande av detta ställer sig stadsledningskontoret frågande till de regionala miljömålen roll. I förslaget uttrycks det mycket ottydligt vem eller vilka som skall använda sig av målen och huruvida de har en styrande eller samordnande roll för länets kommuner, myndigheter, näringsliv och övriga aktörer.

Vid framtagande av stadens miljöprogram lades stor vikt vid att analysera stadens rådighet över uppsatta mål för att därigenom öka trovärdighet och möjlighet till genomförande. Stadsledningskontoret saknar motsvarande analys i förslaget till regionala miljömål.

Förslagen till regionala miljömål representerar enligt länsstyrelsen enbart den ekologiska dimensionen i en hållbar samhällsutveckling. Det innebär att det finns inbyggda målkonflikter mellan dessa mål och mål inom andra sektorer. Dessa målkonflikter antyds endast i utredningen. Hur en avvägning mellan olika mål skall göras borde därför belysas tydligare.

Länsstyrelsen presenterar totalt 66 förslag till regionala delmål. Kontoret anser att det är svårt att ta ställning till om dessa mål är realistiska eftersom det saknas konsekvensbeskrivningar och uppskattningar av vilka resurser och insatser som krävs för att uppfylla målen. Målen är dessutom till stor del abstrakta då de består av halter som är svåra att relatera till och svåra att bedöma relevansen av. Skillnaden mellan dagens halter och målvärden redovisas inte heller vilket skulle kunna klargöra en del av vilka resurser som fodras för att nå målen.

Det är också oklart vilken rådighet kommuner och myndigheter har för att nå målen, även länsstyrelsens roll i sammanhanget är mycket oklar och bör förtydligas.

Stadsledningskontoret vill också poängtera att det är mycket viktigt att ha en uppföljning som är kopplad till nyckeltal, där nyckeltalen ska indikera om samhället närmar sig de föreslagna regionala miljömålen.

En stor del av miljömålen är av teknisk karaktär med angivna halter och nivåer som skall uppnås före vissa årtal. Då ärendet även är remitterat till förvaltningar med expertkompetens inom området överläter stadsledningskontoret på dem att i detalj kommentera de föreslagna målvärdenas rimlighet och lämplighet utifrån stadens förhållanden.

RESERVATIONER M.M.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av ledamoten Magnus Hellström (m) samt tjänstgörande ersättarna Lena Bring (m), Torbjörn Erbe (m) och Gustav Åkerblom (fp) med hänvisning till sitt yrkande enligt följande.

Att miljö- och hälsoskyddsnämnden skulle besluta

1. i huvudsak tillstyrka Förslaget till Regionala miljömål för Stockholms län 2004 och i huvudsak godkänna och överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande
2. därutöver anförda följande.

Det odemokratiska införandet av biltullar mot befolkningens vilja måste stoppas. De miljöproblem som trafiken medför kan dessutom minskas på andra och bättre sätt.

Genom omfattande utveckling av fordon och bränslen har utsläppen, med undantag för koldioxid, från trafiken avsevärt minskat de senaste decennierna. Ökningen av den tunga godstrafiken har medfört en viss ökning av koldioxiden i Stockholm. Utsläppsökningen av koldioxid motverkas dock något av att fordon och drivmedel sakta men säkert utvecklas så att bränsleförbrukning och därmed koldioxidutsläpp per fordonskilometer minskar.

Miljökvalitetsnormen för kvävedioxid kommer med all sannolikhet att klaras till år 2010, helt i enlighet med EU:s direktiv.

Miljökvalitetsnormen för partiklar överskrids på flera gator och vägar i Stockholm. Det finns en mängd åtgärder som kan användas för att minska partikelhalterna. I andra storstäder med liknande klimat har man med framgång lyckats med att minska halterna genom förbättrad städning och tvättning av gatorna. Det har också gett goda resultat att ersätta natursand med tvättad stenkross vid sandning.

Trafikfrågorna bör också i större utsträckning än idag vägas in vid planeringen av staden. Det finns ett stort intresse av att bo centralt i Stockholm vilket bör mötas med att fler höga bostadshus byggs på lämpliga lägen i staden. Människor bosatta centralt med god tillgång till kollektivtrafik är ofta mindre beroende av att använda bilen.

Vidare är det angeläget att avlasta stadens mest belastade områden genom att Österleden och Förbifart Stockholm byggs.

Slutligen är den huvudlösa kärnkraftsavvecklingen ett stort hot mot att Sverige på allvar ska lyckas med att minska utsläppen av växthusgaser. Tidigare exporterade Sverige ren el från vattenkraft och kärnkraft, men idag är det istället vi som importerar el från smutsiga kolkraftverk. Kärnkraftsavvecklingen måste stoppas och istället borde vi stimulera utveckling och produktion av ny och modern kärnkraft. Parallellt med detta ska självklart utveckling och användning av förnyelsebara energikällor fortsätta.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Rolf Brattström (v) och ordföranden Viviann Gunnarsson (mp) enligt följande.

Under miljökvalitetsmålet Säker Strålmiljö saknas delmål för lågfrekvent strålning s.k. mobilstrålning. Vi anser att kunskapen om riskerna med denna typ av strålning är synnerligen bristfällig mot bakgrund av såväl rapporter från påverkade människor som de vetenskapliga artiklar som under de senaste åren påvisat såväl skador på människor som biologiska effekter på försöksdjur. Vi anser att forskningen inom detta område måste utökas väsentligt och att utbyggnaden av 3G-master inom Stockholm tills vidare skall upphöra.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation anfördes av vice ordföranden Lotta Edholm (fp), Katariina Güven (fp), Joakim Larsson (m), Ingvar Snees (m) och Regina Öholm (m), som hänvisade till Edholms och Larssons yrkande enligt följande.

Att stadsbyggnadsnämnden i huvudsak godkänner kontorets förslag, samt därutöver anför:

Stockholms trafiksystem är starkt underdimensionerat redan för den trafik vi har idag och samlade utbyggnadsplaner saknas i princip helt sedan uppgörelsen om Dennispaketet havererade. Utan en snabb och adekvat lösning på regionens trafiksituation med bland annat ringleder blir resterande delar av trafikavsnittet tämligen ointressant. Övriga delar av miljöhandlingsprogrammet är också i hög grad avhängiga en konkret plan för trafiken, med omfattande investeringar och utbyggnader inklusive finansiering. I detta avseende finns heller ingen målkonflikt mellan miljön, å ena sidan och framkomlighet, rörlighet och ekonomi, å andra sidan. Nuvarande situation skapar betydande köer och stopp, vilket medför stora avgasutsläpp helt i onödan. Därför behövs en konkret plan för regionens trafiksystem baserat på kapacitetsbehov. Riksdagen måste finansiera vägutbyggnader i stockholmsregionen på samma sätt som i övriga Sverige - dvs över statsbudgeten. Att införa biltullar i Stockholm är ingen lösning på trafikproblemen.

När det gäller avfall bör det betonas att ansvaret för återvinning av förpackningar åvilar producenterna. Kommunernas ansvar i dessa frågor bör således vara begränsade. Kommunerna bör ej heller bygga sig fast i dyra oflexibla avfallshanteringssystem, som inte motsvarar morgondagens behov. Det är viktigt att hålla beredskap för att kontinuerligt kunna tillgodogöra sig nya rön.

Särskilt uttalande gjordes av Cecilia Obermüller (mp) enligt följande.

Det ekologiska målet skall inte avvägas i sig. När sociala eller ekonomiska mål avhandlas finns det mycket sällan en brasklapp med om att ta hänsyn till miljöfrågor. Varför framhålls alltid att avvägningar måste ske mot andra samhällsintressen när ekologiska mål diskuteras? Vår natur- och miljö med sina resurser är den gren hela mänskligheten sitter på och samtidigt sågar på. Koppningen mellan tillväxt och miljöförstöring måste brytas.

Bland de regionala miljömålen är det många som är av vikt för staden och för Stadsbyggnadsnämndens beslutsområden. Nämndens beslut har stor påverkan vad gäller många av miljömålen däribland målet Giftfri miljö genom arbetet med programmet för ekologiskt byggande, att följa upp ansvarsområden inom Miljöprogrammet etc. Energihushållning är till stor del en stadsbyggnadsfråga och vi hoppas se en miljöinriktad energiplan ta form så snart som möjligt. Med Mälaren som ytvattentäkt för en stor del av befolkningen är vattenfrågorna av oerhörd betydelse. Stadens påverkan på Östersjön får inte heller glömmas. Det är mycket viktigt att Stockholms Dagvattenpolicy följs och att Vattenprogrammets åtgärdsprogram fullföljs och får erforderliga resurser.

Med avseende på regionalt miljöhandlingsprogram kan konstateras att Stockholms stad har ett stort ansvar då det gäller att skapa det framtida transport- och energisnåla samhället. Mycket större än som lyfts fram i de något diffusa åtgärder som föreslås i remissen. Åtgärder under logistik syns bra. Men mer kan göras speciellt under punkterna ”Verksamhetsinterna åtgärder och upphandlingskrav” samt ”Hushållens hållbara resande”. Följande exempel på åtgärder ligger till stor del inom stadens beslutsområde:

- - Nybebyggelse i befintliga goda kollektivtrafiklägen. Satsning på tät och sammanhållen bebyggelse.
- Planering av tillkommande bostads-, service- och arbetsplatsområden efter kollektivtrafikens krav på struktur (Enligt principen: "Så mycket som möjligt utefter en och samma linje", då all känd kollektivtrafik är linjebunden och kvaliteten starkt hänger ihop med resandeunderlaget. Motverka s.k. "urban sprawl", inklusive extern handel)
- Bidra till en högklassig utformning av bytespunkter i kollektivtrafiken.

- Skapa förutsättningar för högklassig framkomlighet för SL-trafiken genom att "ta från bilismen och ge till kollektivtrafiken"(bussfiler, bussgator, bussprioritering vid trafikljus).
 - Återutbyggnad (ej upprivning!) av industrispår (i samarbete med andra "aktörer") till arbetsplatsområden, som genererar mycket långväga godstransporter.
 - Fortsätta inköp inom kommunala verksamheter av fordon som drivs med alternativa bränslen.
 - Stockholms Stad bör fortsätta att med kraft verka för att trängselavgifter snarast införs i innerstaden.
 - Arbeta för införandet av vattenburen kollektivtrafik tillsammans med SL.
 - Utveckla infartsparkeringar inom kommunen och i samarbete med SL och grannkommuner – En aktiv parkeringspolitik.
 - Vålligt ställa mark till förfogande för omlastningsstationer för gods mellan väg- och järnvägstransporter, dvs värna terminalområden.
 - Även värna kajer och sjönära lägen för sjötransporter är viktigt.
- Ballastransporter per båt är mycket viktiga för att hålla nere antalet tunga lastbilstransporter genom staden. Det finns inget som motsätter att staden välkomnar fler entreprenörer på ballastmarknaden som önskar använda miljövänliga båttransporter.
- Nyckeltalsuppföljningar är ett bra arbetsverktyg.

Stockholm Vatten AB

Reservation anfördes av vice ordförande Erik Wassén (fp) samt ledamöterna Berthold Gustavsson och Håkan Wallensten (båda m) och Magnus Höij (kd) mot beslutet till förmån för sitt eget förslag till beslut enligt följande.

- Att i huvudsak godkänna bolagsledningens förslag
- Att delmål4. "Slam från länets kommunala avloppsreningsverk ska vara av den kvalitén att det kan läggas på åkermark" omformuleras till "Slam från länets kommunala avloppsreningsverk ska vara av den kvalitén att det kan komma till kommersiell användning"
- Att däröver anföras:

Det finns en diskussion kring lämpligheten i att använda slam från reningsverk på åkrar varför formuleringen som syftar till detta specifika användningsområde är olyckligt. Slam innehåller bland annat läkemedelsrester vilket också föranlett LRF att inte rekommendera sina medlemmar att använda slammet på åkrarna.